

รายงานชุดโครงการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาสภาพและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

โดย

ผศ. สมบูรณ์ ตันยะ และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๕๗

๐๕๙/๒๕๕๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISBN 978-974-364-686-7

รายงานชุดโครงการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาสภาพและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

โดย

ผศ. สมบูรณ์	ตันยะ
พระครูสังฆรักษ์สมจิต	พุทธวิริโย
พระมหาคำภีร์	ภูริสีโล
ผศ. เกียรติศักดิ์	นาคประสิทธิ์
ผศ. ประมวล	ตันยะ
นายอานูภาพ	ธงภักดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๕๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ISBN 978-974-364-686-7

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

กิตติกรรมประกาศ

ชุดโครงการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 4 เรื่อง ได้แก่ 1. การศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา 2. การปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา 3. การศึกษาภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา และ 4. การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ชุดโครงการวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2547 คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระศรีธรรมมาภรณ์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะในการวิจัย ขอขอบพระคุณพระสงฆ์และฆราวาสในจังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือ จนทำให้ชุดโครงการวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยดี

ผศ. ดร. สมบูรณ์ ตันยะ และคณะ

กุมภาพันธ์ 2548

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของชุดโครงการวิจัย	4
1.3 กรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของชุดโครงการวิจัย	6
1.5 ประโยชน์ของชุดโครงการวิจัย	7
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย	8
2.1 การดำเนินการวิจัยในภาพรวมของชุดโครงการวิจัย	8
2.2 การดำเนินการวิจัยในแต่ละโครงการวิจัยย่อย	9
2.2.1 การดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 1	9
2.2.2 การดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 2	10
2.2.3 การดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 3	11
2.2.4 การดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 4	11
บทที่ 3 ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	13
3.1 สภาพของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา	13
3.2 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนา ในจังหวัดนครราชสีมา	20
3.3 ข้อเสนอแนะ	31
บรรณานุกรม	33
ประวัติคณะผู้วิจัย	34

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักของสังคมไทย เป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง โดยมีส่วนช่วยในการหล่อหลอมเกลาจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทย มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาทางสังคม ตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็น แม้กระทั่งในปัจจุบัน ความสำคัญดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ พระภิกษุสงฆ์กับวัดยังคงต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมตลอดไป ถึงแม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ไปบ้างตามการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม

ในอดีต วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาของสังคมไทย เป็นแหล่งคำสั่งสอน การศึกษาอบรมและอำนวยความสะดวก ทั้งโดยตรงแก่ผู้เข้าไปบวชเรียนอยู่ในวัดและโดยอ้อมแก่ทุกคนที่อยู่ในชุมชนที่อยู่แวดล้อมวัด ชุมชนทุกแห่งแม้แต่หมู่บ้านในชนบทห่างไกลต่างก็มีวัดประจำเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมใหญ่ที่มีความสำคัญของรัฐก็ดี ของชุมชนก็ดี จะมีส่วนประกอบด้านพระพุทธศาสนาเป็นพิธีการเพื่อเน้นย้ำความสำคัญ และเสริมคุณค่าทางจิตใจ เหตุการณ์ทั้งหลายในช่วงเวลาและวัยต่าง ๆ ของชีวิต เช่น การเกิด การแต่งงาน และการตายก็ทำให้มีความสำคัญและตั้งงามด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่า ชีวิตของคนไทยผูกพันอิงอาศัยกันกับพระพุทธศาสนาเต็มตลอดตั้งแต่เกิดจนถึงตาย สภาพที่กล่าวมานี้ได้เป็นมาช้านานจนฝังลึกในจิตใจและวิถีชีวิตของชาวไทย กลายเป็นเครื่องหล่อหลอมกลั่นกรองนิสัยใจคอ พื้นฐานทางจิตใจของคนไทยให้มีลักษณะเฉพาะตนที่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย และทำให้พูดได้อย่างถูกต้องมั่นใจว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย¹

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดจากการตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีโครงสร้างหลักที่สำคัญของศาสนา 3 ประการ อันเรียกว่า พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม

---

¹ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, 2539), หน้า 3 – 4.

และพระสงฆ์¹ พระพุทธ หมายถึง พระพุทธเจ้า พระองค์เป็นผู้ตรัสรู้ธรรม ค้นพบธรรม บำเพ็ญตน เป็นกัลยาณมิตรองค์เอก ทรงสั่งสอนธรรม ชี้นำแก่ชาวโลก เป็นแบบอย่างที่ยืนยันถึงความดีงาม ความสามารถสูงสุดที่มนุษย์สามารถฝึกฝนได้ พระธรรมคือหลักความจริง หลักความดีงามที่ พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและทรงแนะนำสั่งสอน ผู้ศรัทธาพึงเรียนสดับรับเอามาพิจารณาเป็นเครื่อง ทำให้กาย วาจาเรียบร้อย ซึ่งภายหลังเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้มีการกระทำ สังคายนาเพื่อรวบรวมพระธรรมให้เป็นหมวดหมู่ มีระเบียบแบบแผนรวมเป็นคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนา เรียกว่า พระไตรปิฎก มีหลักธรรมคำสอนถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ แบ่งแยกย่อย เป็นพระธรรมและพระวินัย พระสงฆ์คือหมู่พระสาวกผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และบำเพ็ญศาสนกิจ ตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อช่วยตนเองและช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ เป็นผู้เสียสละ มีระเบียบ วินัยและเป็นผู้นำจิตใจของประชาชน²

พระภิกษุเป็นนักบวชสืบอายุพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ ศึกษาเล่าเรียนพระธรรม ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและเผยแผ่พระธรรม หน้าที่อื่น ๆ นอกจากนี้ เช่น การประกอบพิธีกรรม การช่วยงานสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น เป็นเพียงงานพิเศษหรืองานดิเรก³ ถ้าจะพิจารณาหน้าที่ของพระสงฆ์ด้านการศึกษาเล่าเรียนพระธรรม ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การเผยแผ่พระธรรมและด้านการประกอบพิธีกรรม นำมารวมกัน เรียกว่า เป็นหน้าที่ตามพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์ในการสืบอายุพระพุทธศาสนา อีกประการหนึ่ง พระภิกษุสงฆ์ ยังเป็นบุคคลของสังคม ในฐานะที่อยู่อาศัยอยู่ในสังคม เพื่อการดำรงอยู่ของศาสนา ให้อยู่คู่กับ สังคมไทยตลอดไป หน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์อีกประการหนึ่งคือ หน้าที่ช่วยเหลือสังคม หรือหน้าที่ ผูกพันทางสังคม⁴ จึงสรุปรวมให้แคบลงได้ว่า หน้าที่หลักของพระสงฆ์มี 2 ประการ คือ หน้าที่ตาม พระวินัยและหน้าที่ช่วยเหลือสังคม หรือหน้าที่ผูกพันทางสังคม ในส่วนของหน้าที่ช่วยเหลือสังคม ในอดีตวัดและพระสงฆ์มีบทบาทมากในการเป็นศูนย์กลางอนุเคราะห์ชุมชนในด้านต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมลดน้อยลง เพราะสถาบันทางสังคมแบบใหม่ เช่น โรงเรียน

¹ กรมการศาสนา, **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2536), หน้า 31.

² พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ : มหาวชิราลงกรณราช วิทยาลัย, 2543), หน้า 731.

³ แสง จันทร์งาม, **พุทธศาสนวิทยา**, (กรุงเทพฯ : ธีระการพิมพ์, 2544), หน้า 78.

⁴ สำนักธรรมวิจยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **รายงานสัมมนาปี 2522 เรื่อง พระสงฆ์กับการ พัฒนาหมู่บ้าน**, (กรุงเทพฯ : เจริญวิทยการพิมพ์, 2522), หน้า 11.

โรงพยาบาล เข้ามารับบทบาทเดิมของวัดและพระสงฆ์ไป ทำให้ประชาชนเห็นห่างจากวัดและพระสงฆ์ นอกจากนั้น ภาพพจน์ที่ดีของพระสงฆ์ในความรู้สึกของประชาชนลดต่ำลง ซึ่งสาเหตุหนึ่งเกิดจากตัวพระสงฆ์เองไม่สนใจศึกษาความรู้และเทคนิควิทยาการสมัยใหม่ ทำให้ไม่สามารถเข้าใจถึงสภาพปัญหาและโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ จนกระทั่งต้องสูญเสียภาวะแห่งการเป็นผู้นำทางปัญญา¹ และเนื่องจากความรวดเร็วและทั่วถึงของการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ทำให้ข่าวเกี่ยวกับการประพฤติเสียหายของพระภิกษุ ได้รับการเผยแพร่สู่สังคม ถึงแม้จะมีจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับจำนวนพระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดก็ตาม แต่ก็ทำให้ประชาชนจำนวนมากผิดหวัง และเกิดวิกฤตศรัทธาต่อสถาบันสงฆ์โดยรวมไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาที่พระธรรมปิฎก (ประยุตต์ ปยุตฺโต) เสนอไว้ในกรอบแนวคิด “ส่งเสริมการศึกษาและบำรุงพระพุทธศาสนา”² นั่นคือ สภาพปัญหาเกี่ยวกับสถาบันพระพุทธศาสนา (วัด) ได้แก่ วัดจำนวนมากอยู่ในสภาพขาดการพัฒนา วัดจำนวนมากขาดผู้มีคุณสมบัติที่จะเป็นเจ้าอาวาส มีวัดร้างจำนวนมาก บางถิ่นมีวัดพระเถรกระจุกแน่น บางถิ่นมีวัดขาดแคลนพระเถร วัดกับประชาชน ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งบ้านและโรงเรียนห่างเหินกันออกไป วัดโดยทั่วไปขาดกิจกรรมที่สนองความต้องการและชักจูงศรัทธาของคนสมัยใหม่ สภาพปัญหาเกี่ยวกับศาสนทายาท (พระภิกษุสามเณร) ได้แก่ ได้ศึกษาพระธรรมวินัย ไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง บางส่วนไม่ปฏิบัติศาสนกิจและประพฤติเสียหาย ชนบทและถิ่นห่างไกลขาดแคลนกำลังผู้บวชตามประเพณีจำนวนมาก ขาดการเล่าเรียนและอบรมพระธรรมวินัย เกิดสภาพขาดแคลนสามเณรโดยทั่วไป เนื่องจากเด็กวัยเรียนไม่นิยมหรือไม่มีโอกาสบรรพชา และพระสงฆ์ที่จะเผยแพร่ธรรมให้เข้าถึงและนำคนยุคปัจจุบันได้ดีมีไม่เพียงพอ สภาพปัญหาเกี่ยวกับพุทธศาสนิกชน (ชาวบ้าน) ได้แก่ ไม่เข้าวัด ไม่สนใจพระสงฆ์ เป็นชาวพุทธเพียงในนาม ไม่สนใจขอศึกษาปฏิบัติธรรม เข้าวัดเพื่อโชคลาภ ประโยชน์ส่วนตัวหรือหมกมุ่นในไสยศาสตร์ ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการของพระพุทธศาสนา ขาดความรู้สึกมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อศาสนาของตน และมีการศึกษาสูงแต่ไม่สามารถเป็นผู้นำชาวพุทธ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับสังคม (สภาพแวดล้อม) ได้แก่ มีกระแสวัตถุนิยมเชิงบริโภคนิยม ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย มีอบายมุขแพร่หลาย มีการหวังพึ่งไสยศาสตร์และลัทธิหรือผลดลบันดาล ตื่นตามวัฒนธรรมตะวันตก เป็นผู้รับและผู้ตามอย่างขาดความรู้เท่าทันวิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ไม่แพร่หลายในสังคม

¹ สมบูรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา, (กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวดยจำกัด, 2530), หน้า 31 – 32.

² พระธรรมปิฎก, พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2540), หน้า 29 – 31.

ให้สมกับที่เป็นศาสนาประจำชาติ และชาตินิยมในการอยู่ร่วมกันในการใช้ธรรมชาติและในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนสาเหตุแห่งปัญหา ได้แก่ พุทธศาสนิกชนยังขาดความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา ชาวพุทธยังขาดความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบร่วมกันต่อพระพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนยังไม่เกื้อกูลซึ่งกันและกันเท่าที่ควร ขาดการนำหลักธรรมมาพัฒนาคนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม

จากคำว่า วิกฤตศีรธานี้เองที่ทำให้คนหลายฝ่ายได้หันกลับมาสนใจพระพุทธศาสนาอีกครั้ง มีเสียงเรียกร้องให้มีการปฏิรูป ปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานของคณะสงฆ์ ด้วยหวังว่าพระพุทธศาสนาจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมไทยไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม การจะแก้วิกฤตศีรธานีให้ได้ผลอย่างจริงจัง ควรมีการศึกษาหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องในหลายแง่มุม เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการแก้ไข พัฒนาหรือส่งเสริมได้อย่างถูกต้องและเกิดผลดีโดยเร็วที่สุด และเนื่องจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่ มีพื้นที่และประชากรมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนวัดมากที่สุดในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2547 มีประชากรทั้งสิ้น 2,547,857 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน 1,754 แห่ง ที่พักสงฆ์จำนวน 624 แห่ง มีพระภิกษุ จำนวน 14,344 รูป และสามเณรจำนวน 1,925 รูป มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 13 แห่ง และยังเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสงฆ์ อันได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงเลือกมาเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย โดยคาดหวังว่าจะได้แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ที่มาจากการศึกษาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในพื้นที่ในหลายแง่มุม ซึ่งจะเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของชุดโครงการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นต่อไปนี้

1.2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

1.2.1.2 การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

1.2.1.3 ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนใน
จังหวัดนครราชสีมา

1.2.1.4 ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของ
พุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาใน
จังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นต่อไปนี้

1.2.2.1 องค์ประกอบหรือสิ่งที่ควรทำการเสริมสร้าง

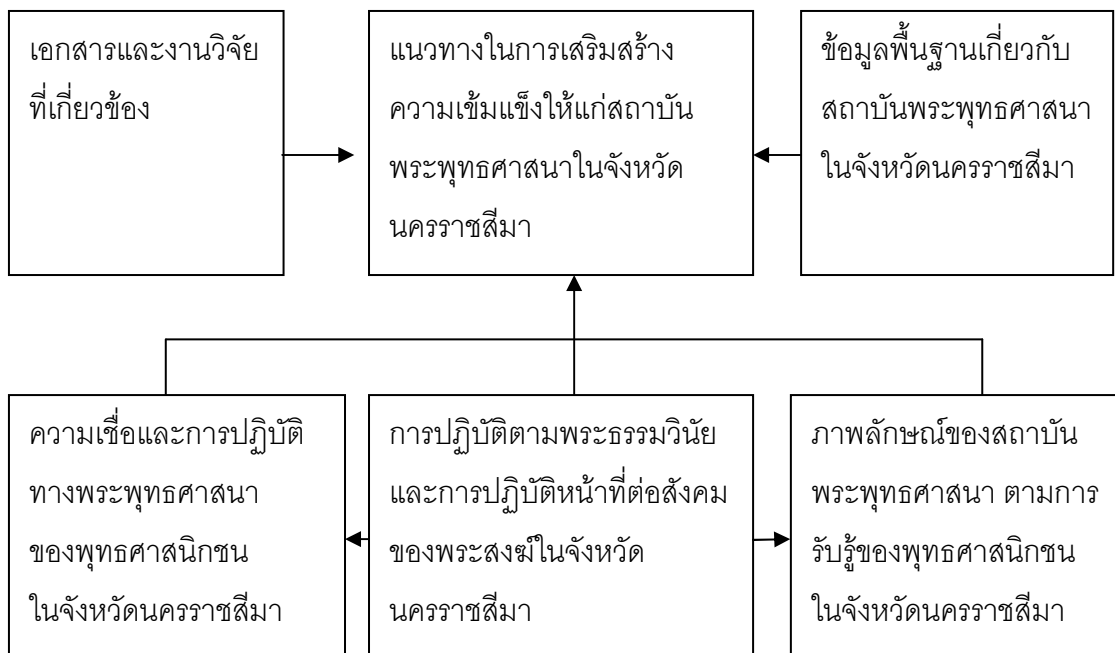
1.2.2.2 วิธีการหรือรูปแบบในการดำเนินการ

1.2.2.3 หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ

1.3 กรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย สถาบันพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญ
ในการพัฒนาคน พัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง โดยมีส่วนช่วยในการกล่อมเกลาจิตใจและ
ลักษณะนิสัยของคนไทย มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาทางสังคม ตลอดจนการให้บริการตามความ
จำเป็น แต่ในปัจจุบันมีสภาพปัญหาหลายประการ ทั้งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ
การประพฤติปฏิบัติของพุทธสาวก จนทำให้คนหลายฝ่ายหันกลับมาสนใจพระพุทธศาสนา มีเสียง
เรียกร้องให้มีการปฏิรูป ปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานของคณะสงฆ์ ด้วยหวังว่า
พระพุทธศาสนาจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมไทยไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป แต่การจะ
แก้วิกฤติศรัทธาให้ได้ผลอย่างจริงจัง ควรมีการศึกษาหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านของ
พระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขพัฒนาหรือ
ส่งเสริมได้อย่างถูกต้อง และเกิดผลดีโดยเร็วที่สุด การศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างความ
เข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย

1.4 ขอบเขตของชุดโครงการวิจัย

ชุดโครงการวิจัย ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ ได้แก่

1.4.1 โครงการวิจัยย่อย 1 เป็นการศึกษาการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา และเปรียบเทียบการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ตามตัวแปร ตำแหน่ง พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญศึกษา วุฒิการศึกษาแผนกธรรม และวุฒิการศึกษาแผนกบาลี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีพรรษา 1 พรรษา ขึ้นไป จำนวน 975 รูป ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

1.4.2 โครงการวิจัยย่อย 2 เป็นการศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา และเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา ตามตัวแปร สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และภูมิลำเนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,958 คน แยกเป็นนักเรียนนักศึกษาจำนวน 958 คน และประชาชนทั่วไป 1,000 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

1.4.2 โครงการวิจัย 3 เป็นการศึกษาภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนา ตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา และเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา ตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา และการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,943 คน แยกเป็นประชาชนทั่วไป 995 คน และนักเรียนนักศึกษา จำนวน 948 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นต่อน

1.4.3 โครงการวิจัยย่อย 4 เป็นการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือสิ่งที่ควรเสริมสร้างวิธีการหรือรูปแบบในการดำเนินการและหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการดำเนินการวิจัยใช้การรวบรวมและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งจากฝ่ายคณะสงฆ์และฆราวาส จำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 21 รูป / คน และ 15 รูป / คน ตามลำดับ

1.5 ประโยชน์ของชุดโครงการวิจัย

ผลจากการวิจัยทำให้ทราบสภาพปัจจุบันของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนและข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ เกี่ยวกับสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา และส่วนสำคัญคือ ได้แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาจากการระดมความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีพื้นฐานของการคิดที่มาจากข้อเท็จจริงที่เป็นข้อค้นพบของการวิจัยและข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ และแนวทางดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องและตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงคาดหวังได้ว่า แนวทางดังกล่าวจะสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา อีกทั้งยังอาจขยายผลไปยังจังหวัดอื่น ๆ ได้ด้วย อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมต่อไป

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในชุดโครงการวิจัย การศึกษาสภาพและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

2.1 การดำเนินการวิจัยในภาพรวมของชุดโครงการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในภาพรวมของชุดโครงการวิจัย มีดังต่อไปนี้

2.1.1 คณะกรรมการวิจัยทั้งหมดในชุดโครงการวิจัย ประชุมวางแผนการวิจัยร่วมกัน

2.1.2 คณะกรรมการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยแต่ละโครงการ ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม และวางแผนการวิจัยในรายละเอียดของโครงการวิจัยย่อยแต่ละโครงการ พร้อมทั้งยกร่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 และ 3 ส่วนโครงการวิจัยย่อยที่ 2 ใช้เครื่องมือการวิจัยของศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ

2.1.3 คณะกรรมการวิจัยทั้งหมดในชุดโครงการวิจัย พิจารณาปรับแก้ไขแผนการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 และ 3 และทำหนังสือขออนุญาตใช้เครื่องมือการวิจัย จากศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ

2.1.4 คณะกรรมการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 1 และ 3 ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1.5 คณะกรรมการวิจัยทั้งหมดในชุดโครงการวิจัย พิจารณาปรับแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 และ 3 ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผลจากการทดลองใช้เครื่องมือ

2.1.6 คณะกรรมการวิจัยในโครงการย่อยที่ 1 – 3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

2.1.7 คณะกรรมการวิจัยทั้งหมดในชุดโครงการวิจัยร่วมกันพิจารณาผลการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 – 3 เพื่อเตรียมการดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 4

2.1.8 คณะกรรมการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากฝ่ายคณะสงฆ์และฆราวาส จำนวน 2 ครั้ง เพื่อกำหนดแนวทางในการ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา และตรวจสอบความ เป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัด นครราชสีมา

2.1.9 คณะกรรมการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยแต่ละโครงการ เขียนรายงานการวิจัย

2.2 การดำเนินการวิจัยในแต่ละโครงการวิจัยย่อย

2.2.1 การดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 1 “การปฏิบัติตามพระ ธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา”

2.2.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีพรรษาตั้งแต่ 1 พรรษา ขึ้นไป ที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,000 รูป กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง สำเร็จรูปของ Taro yamane ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 กำหนดความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่และตัวแปรที่ ศึกษา

2.2.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามวัด การปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ที่คณะผู้วิจัย สร้างขึ้นเอง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านปาฏิโมกขสังวร ศีล ด้านอินทริยสังวรศีล ด้านอาชีวนารีสุทฺธิศีล และด้านปัจเจกสันนิสิตศีล เป็นแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ จำนวน 35 ข้อ และคำถามปลายเปิดในแต่ละด้าน ตอนที่ 3 การปฏิบัติ หน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษา สงเคราะห์ด้านสาธารณสงเคราะห์ / พัฒนาชนบท และด้านสาธารณูปการ การอนุรักษ ษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามทั้ง ฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.8527 และค่าความเชื่อมั่นรายด้านอยู่ระหว่าง 0.7474 – 0.9176

2.2.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม ผสมผสานกับการสัมภาษณ์ เจาะลึกใน ส่วนของคำถามปลายเปิด และคำถามในส่วนของคำถามปลายปิดด้วย ได้รับแบบสอบถามที่มี ความสมบูรณ์ ครบถ้วน จำนวน 975 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.50 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2.2.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ การทดสอบไคสแควร์ (Chi – Square Test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

2.2.2 การดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 2 “การศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา”

2.2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป จำนวน 2,000 คน แยกเป็นประชาชนทั่วไป 1,000 คน และนักเรียนนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป จำนวน 1,000 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 กำหนดความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่และตัวแปร

2.2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ แบบวัดแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ ตอนที่ 2 ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และตอนที่ 3 การปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา แบบวัดตอนที่ 2 และ 3 เป็นแบบวัดชนิดมาตราประเมินรวมค่าชนิด 6 ระดับ ตอนที่ 2 และ 3 มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสูง เมื่อทดสอบโดยวิธี Known group technique ได้ค่าที่ = 6.02 และ 13.29

2.2.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในกลุ่มของนักเรียนนักศึกษา ใช้การแจกแบบสอบถาม ส่วนในกลุ่มของประชาชนทั่วไป ให้พิจารณาใช้การแจกแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 1,958 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.90 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2.2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ การทดสอบค่าที (t – test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe' และการหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของเพียร์สัน

2.2.3 การดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 3 “การศึกษาภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนา ตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา”

2.2.3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไป จำนวน 2,000 คน แยกเป็นประชาชนทั่วไป 1,000 คน และนักเรียนนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป จำนวน 1,000 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 กำหนดความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่และตัวแปร

2.2.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 3 ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ แยกเป็นภาพลักษณ์ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนสถาน ด้านศาสนพิธีและด้านศาสนธรรม แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.9269

2.2.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในกลุ่มของนักเรียนนักศึกษาใช้การแจกแบบสอบถาม ส่วนในกลุ่มของประชาชนทั่วไป ให้พิจารณาใช้การแจกแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 1,943 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.15 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2.2.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ การทดสอบค่าที (t -test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe'

2.2.4 การดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยย่อยที่ 4 “การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา” แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการสรุปผลการวิจัยจากโครงการวิจัยย่อยที่ 1-3 ได้แก่ การปฏิบัติตาม

พระธรรมวินัย และการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา และภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา เช่น จำนวนวัด จำนวนพระภิกษุสามเณร จำนวนสำนักเรียน จำนวนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ดำเนินการโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระพุทธศาสนา ทั้งในส่วนของคณะสงฆ์และในส่วนของพุทธศาสนิกชน โดยทำการจัดประชุม 2 ครั้ง ดังนี้

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ใช้เวลาในการประชุม 1 วัน ผู้เข้าประชุมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 21 รูป/คน ดำเนินการประชุมโดยการให้ผู้เข้าประชุมรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปไว้ในขั้นตอนที่ 1 ของการวิจัย หลังจากนั้น ดำเนินการประชุมระดมสมองเพื่อกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ในประเด็นที่เกี่ยวกับองค์ประกอบหรือสิ่งที่ควรนำมาเสริมสร้าง วิธีการหรือรูปแบบในการดำเนินการและหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการตามข้อ 1 รวมทั้งขยายความให้เกิดความชัดเจนในส่วนของวิธีดำเนินการ ใช้เวลาในการประชุม 1 วัน ผู้เข้าประชุมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาจากบุคลากรในองค์กร หรือหน่วยงานที่ได้รับการระบุว่า ควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ จำนวน 15 รูป / คน

บทที่ 3

ผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยของชุดโครงการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของชุดโครงการวิจัย และข้อเสนอแนะนำเสนอเป็น 3 ตอน ต่อไปนี้

3.1 สภาพของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

3.2 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

3.3 ข้อเสนอแนะ

3.1 สภาพของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

3.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

ในปี พ.ศ.2547 จังหวัดนครราชสีมา มีการแบ่งตำบลตามคณะสงฆ์ 296 ตำบล มีวัดที่เป็นพัทธสีมา 930 แห่ง เป็นสำนักสงฆ์ 824 แห่ง และมีที่พักสงฆ์ 624 แห่ง มีพระภิกษุ 14,344 รูป สามเณร 1,925 รูป ส่วนการจัดการศึกษาของสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา มีวัดจำนวน 45 แห่ง ที่เป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม 304 แห่ง สำนักศาสนศึกษาแผนกบาลี 30 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 12 แห่ง มีครูสอนพระปริยัติธรรม ประมาณ 1,000 รูป นอกจากนั้นยังมีศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในวัด 18 แห่ง โรงเรียนการกุศล 1 แห่ง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 286 แห่ง สำนักปฏิบัติธรรมประจำอำเภอ 21 แห่ง และมีพระธรรมทูตประมาณ 453 แห่ง ส่วนระดับอุดมศึกษามีการจัดการเรียนการสอนโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จัดการเรียนการสอน 4 คณะคือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ รวมทั้งเปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพอีก 1 หลักสูตร คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู

3.1.2 การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการรับรู้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

1) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้านปาฏิโมกข์สังวรศีลได้ครบถ้วนในเรื่องความศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า (ไม่คัดค้าน) มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาไม่สร้างความแตกแยกในหมู่สงฆ์ และไม่ทอดทิ้งธรรม (สมาธิ, ญาณ, สมาบัติ) ที่ตนไม่มี ตามลำดับ ส่วนข้อที่ปฏิบัติได้ครบถ้วนน้อยที่สุดได้แก่ การละเว้นอบายมุขและการเสพสิ่งเสพติด เช่น สุรา บุหรี่

2) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้านอินทริยสังวรศีลได้ครบถ้วนในเรื่องมีความสำรวมในการฉันอาหารมากที่สุด รองลงมา มีความสำรวมในการนั่งและแสดงธรรมที่เน้นเนื้อหาสาระมากกว่าความสนุกสนาน ตามลำดับ ส่วนข้อที่ปฏิบัติได้ครบถ้วนน้อยที่สุดได้แก่ มีความสำรวมในการใช้สายตามองสิ่งต่าง ๆ

3) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้านอาชีวะปริสุทธศีลได้ครบถ้วนในเรื่องการละเว้นการหลอกลวงผู้อื่น เพื่อหวังผลประโยชน์แก่ตนหรือผู้อื่น มีจำนวนมากที่สุด รองลงมา ละเว้นการร้องขอสิ่งต่าง ๆ จากผู้อื่นโดยไม่จำเป็นและละเว้นการแสวงหาลาภยศโดยมิชอบ ตามลำดับ ส่วนข้อที่ปฏิบัติได้ครบถ้วนน้อยที่สุดได้แก่ ละเว้นการเสแสร้งพูดหรือการกระทำที่ไม่จริงใจต่อผู้อื่น

4) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้านปัจเจกสันนิสิตศีลได้ครบถ้วนในเรื่องการพิจารณาใช้ยารักษาโรค ได้อย่างถูกต้องกับโรคยามเจ็บไข้มากที่สุด รองลงมาเป็นการใช้เสนาสนะที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่และความจำเป็น ส่วนข้อที่ปฏิบัติได้ครบถ้วนน้อยที่สุดได้แก่ การไม่ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่เกินความจำเป็น

3.1.2.2 การปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม

1) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมากที่สุด รองลงมา มีการแสดงธรรมต่อประชาชน ในวันธัมมัสสนะ มีการแสดงธรรมต่อประชาชนในวันสำคัญทางศาสนา และมีการแสดงธรรมให้แก่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามที่ได้รับนิมนต์ตามลำดับ ส่วนข้อที่ไม่ได้ปฏิบัติเลยมากที่สุดได้แก่ การเขียนเอกสารตำราทางพระพุทธศาสนา

2) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านการศึกษา สงเคราะห์ โดยมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้นักเรียนและประชาชนทั่วไปได้เรียนและสอบธรรม ศึกษาชั้นต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนข้อที่ไม่ได้ปฏิบัติเลยมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง หรือดำเนินการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน

3) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านสาธารณสงเคราะห์ / พัฒนาชนบท โดยมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของประชาชนมากที่สุด รองลงมา มีส่วนร่วมในการรับบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือประชาชน ส่วนข้อที่ไม่ได้ปฏิบัติเลยมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาอาชีพในหมู่บ้าน

4) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมด้านสาธารณูปการ / การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้สะอาด สงบและร่มรื่นมากที่สุด รองลงมา มีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการปฏิบัติ ศาสนกิจ มีส่วนร่วมในการปฏิสังขรณ์เสนาสนะในวัด ส่วนข้อที่ไม่ได้ปฏิบัติเลยมากที่สุด ได้แก่ การส่งเสริมและให้ความรู้ในการดูแลรักษาแหล่งน้ำในชุมชน

3.1.2.3 การเปรียบเทียบการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมตามตัวแปรต่าง ๆ

1) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีตำแหน่งและพรรษาแตกต่างกัน มีการรับรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา แผนกสามัญ แผนกนักธรรมและแผนกบาลีแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีตำแหน่ง พรรษา วุฒิการศึกษา แผนกสามัญ แผนกนักธรรมและแผนกบาลีแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.1.3 ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา

3.1.3.1 ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา

1) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยมีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์สูงที่สุดและมีความเชื่อเรื่องนิพพานต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในเรื่อง

ไตรสรณคมน์ ข้อที่นักเรียนนักศึกษาที่มีความเชื่อสูงสุด ได้แก่ เชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะทำให้มีความสุขอย่างแท้จริง ส่วนข้อที่มีระดับความเชื่อต่ำสุด ได้แก่ ความเชื่อในชีวิตเป็นทุกข์ ในเรื่องกฎแห่งกรรม ข้อที่นักเรียนนักศึกษาที่มีความเชื่อสูงสุด ได้แก่ เชื่อว่าบุญกุศลเป็นสิ่งเดียวที่สามารถนำติดตัวไปได้ทุกภพทุกชาติ ส่วนข้อที่มีระดับความเชื่อต่ำสุด ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์

2) นักเรียนนักศึกษาหญิงมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่าชาย นักเรียนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล มีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์และเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่านักเรียนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์และเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่านักศึกษาระดับอนุปริญญาขึ้นไป

3.1.3.2 ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา

1) ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยมีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์สูงที่สุด และมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในเรื่องไตรสรณคมน์ ข้อที่ประชาชนมีความเชื่อสูงที่สุดได้แก่ เชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะทำให้มีความสุขอย่างแท้จริง ส่วนข้อที่มีระดับความเชื่อต่ำสุด ได้แก่ ความเชื่อในชีวิตเป็นทุกข์ ในเรื่องกฎแห่งกรรม ข้อที่ประชาชนมีความเชื่อสูงที่สุด ได้แก่ เชื่อว่าบุญกุศลเป็นสิ่งเดียวที่สามารถนำติดตัวไปได้ทุกภพทุกชาติ ส่วนข้อที่มีระดับความเชื่อต่ำที่สุด ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์

2) ประชาชนหญิงมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่าชาย ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล มีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์สูงกว่าประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล ประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์และความเชื่อเรื่องนิพพานมากกว่าประชาชนกลุ่มอายุอื่น ๆ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

3.1.3.3 การปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา

1) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยมีการปฏิบัติในด้านภาวนาสูงที่สุด และมีการปฏิบัติด้านทานต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในด้านทาน ข้อที่นักเรียนนักศึกษามีระดับการปฏิบัติสูงสุดได้แก่ วัตถุทาน ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด

ได้แก่ ธรรมทาน ในด้านศีล ข้อที่นักเรียนนักศึกษา มีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ละเว้นการลักขโมย ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดได้แก่ ละเว้นการพูดโกหก เขาเปรียบในด้านภาวนา ข้อที่นักเรียนนักศึกษามีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การสวดมนต์ ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดได้แก่ การทำสมาธิ

2) นักเรียนนักศึกษานิกายมีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามากกว่าชายในทุกด้าน นักเรียนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลทุกด้าน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาด้านทานสูงกว่านักศึกษาระดับอนุปริญาขึ้นไป ส่วนด้านภาวนา นักศึกษาระดับอนุปริญาขึ้นไป มีการปฏิบัติสูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

3.1.3.4 การปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา

1) ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยมีการปฏิบัติด้านภาวนาสูงสุด และมีการปฏิบัติด้านทานต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในด้านทาน ข้อที่ประชาชนมีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ วัตถุทาน ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ได้แก่ ธรรมทาน ในด้านศีล ข้อที่ประชาชนมีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ละเว้นการลักขโมย ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ได้แก่ ละเว้นการพูดโกหกเขาเปรียบ ในด้านภาวนา ข้อที่ประชาชนมีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การสวดมนต์ ส่วนข้อที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ได้แก่ การทำสมาธิ

2) ประชาชนนิกายมีการปฏิบัติด้านศีลมากกว่าชาย ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล มีการปฏิบัติด้านทานและศีลมากกว่าประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล ประชาชนที่มีการศึกษาระดับอนุปริญาขึ้นไป มีการปฏิบัติในทุกด้านมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา ประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามากกว่าประชาชนที่มีอายุ 30 ปีลงมา

3.1.3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา

1) ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันทางบวก

2) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่าประชาชน แต่ประชาชนมีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์มากกว่านักเรียนนักศึกษา

3) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา มีการปฏิบัติด้านภาวณา มากกว่าประชาชน แต่ประชาชนมีการปฏิบัติด้านทานมากกว่านักเรียนนักศึกษา

3.1.4 ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา

3.1.4.1 ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา

1) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีการรับรู้ด้านศาสนธรรมสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านศาสนสถาน ด้านศาสนพิธีและด้านศาสนบุคคล ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านศาสนบุคคล ข้อที่นักเรียนนักศึกษารับรู้สูงที่สุด ได้แก่ เป็นผู้ควรแก่การเคารพกราบไหว้ รองลงมา เป็นผู้มีความเมตตากรุณา ส่วนข้อที่รับรู้ต่ำสุด ได้แก่ มีความรอบรู้ในทางวิชาการอื่น ๆ ที่ไม่ขัดต่อสมณเพศ ด้านศาสนสถาน ข้อที่นักเรียนนักศึกษารับรู้สูงที่สุด ได้แก่ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา รองลงมาเป็นศูนย์รวมจิตใจ ส่วนข้อที่รับรู้ต่ำที่สุด ได้แก่ เป็นสถานที่จัดมหรสพ งานบันเทิงของชุมชน ด้านศาสนพิธี ข้อที่นักเรียนนักศึกษารับรู้สูงที่สุด ได้แก่ เป็นพิธีที่น่าเชื่อถือ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส รองลงมาเป็นพิธีที่แสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ส่วนข้อที่รับรู้ต่ำสุด ได้แก่ เป็นพิธีที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ด้านศาสนธรรม ข้อที่นักเรียนนักศึกษารับรู้สูงที่สุด ได้แก่ ทำให้จิตใจสงบ ผ่องใส รองลงมา มีเหตุผล ส่วนข้อที่รับรู้ต่ำสุด ได้แก่ มีความเหมาะสมกับยุคสมัยเสมอ

2) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นเพศหญิง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาในทุกด้านสูงกว่าเพศชาย นักเรียนนักศึกษาที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนา ด้านศาสนบุคคล สูงกว่านักเรียนนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล และนักเรียนนักศึกษาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนา ด้านศาสนบุคคล สูงกว่านักเรียนนักศึกษาที่มีการศึกษาระดับอนุปริญาขึ้นไป

3) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ที่เข้าร่วมกิจกรรมตักบาตร / ถวายอาหารพระสงฆ์ การบริจาคเงินและสิ่งของให้วัด และการเข้าร่วมกิจกรรมของวัดเป็นประจำหรือบ่อยครั้ง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาในทุกด้านสูงกว่านักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมานาน ๆ ครั้ง

4) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ที่เข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำหรือบ่อยครั้ง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาด้านศาสนบุคคลและด้านศาสนสถานสูงกว่านักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมานาน ๆ ครั้ง

5) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ที่เข้าร่วมกิจกรรมการฟังเทศน์เป็นประจำหรือบ่อยครั้ง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนพิธีและด้านศาสนธรรม สูงกว่านักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมานาน ๆ ครั้ง

6) นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่เข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเป็นประจำหรือบ่อยครั้ง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาด้านศาสนบุคคลและด้านศาสนพิธี สูงกว่านักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมานาน ๆ ครั้ง

3.1.4.2 ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไป

1) ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีการรับรู้ด้านศาสนธรรมสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านศาสนสถาน ด้านศาสนพิธีและด้านศาสนบุคคลตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านศาสนบุคคล ข้อที่ประชาชนรับรู้สูงที่สุด ได้แก่ เป็นผู้ควรแก่การเคารพกราบไหว้ รองลงมาเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนทั่วไป ส่วนข้อที่รับรู้ต่ำสุด ได้แก่ มีความรอบรู้ในทางวิชาการอื่น ๆ ที่ไม่ขัดต่อสมณเพศ ด้านศาสนสถาน ข้อที่ประชาชนรับรู้สูงที่สุด ได้แก่ เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา รองลงมาเป็นศูนย์รวมจิตใจ ส่วนข้อที่รับรู้ต่ำสุด ได้แก่ เป็นสถานที่จัดมหรสพ งานบันเทิงของชุมชน ด้านศาสนพิธี ข้อที่ประชาชนรับรู้สูงที่สุด ได้แก่ เป็นพิธีที่แสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา รองลงมาเป็นพิธีที่น่าเชื่อถือ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส ส่วนข้อที่รับรู้ต่ำสุดได้แก่ เป็นพิธีที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ด้านศาสนธรรม ข้อที่ประชาชนรับรู้สูงที่สุด ได้แก่ ทำให้จิตใจสงบ ผ่องใส รองลงมา มีเหตุผล ส่วนข้อที่รับรู้ต่ำสุด ได้แก่ มีความเหมาะสมกับยุคสมัยอยู่เสมอ

2) ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นเพศหญิง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนสถาน และด้านศาสนพิธี สูงกว่าเพศชาย ประชาชนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนสถาน และด้านศาสนธรรม สูงกว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนพิธี และด้านศาสนธรรม สูงกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 51 ปี และประชาชนที่มี

การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาในทุกด้านสูงกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

3) ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ที่เข้าร่วมกิจกรรมการตักบาตรถวายอาหารพระสงฆ์ การสวดมนต์ไหว้พระ การฟังเทศน์ การปฏิบัติธรรม การบริจาคเงินและสิ่งของให้วัด การบริจาคเงินหรือสิ่งของให้องค์การการกุศลหรือบุคคลที่เดือดร้อนและเข้าร่วมกิจกรรมของวัดเป็นประจำหรือบ่อยครั้ง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาในทุกด้าน สูงกว่าประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมานาน ๆ ครั้ง

3.1.4.3 การเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนา ตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไป

1) พุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนา ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนสถาน และด้านศาสนพิธีไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วนด้านศาสนธรรม ประชาชนทั่วไปมีการรับรู้สูงกว่านักเรียนนักศึกษา

2) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า ด้านศาสนบุคคล 3 ข้อ ได้แก่ เป็นผู้มีเมตตากรุณา เป็นผู้ที่เหมาะสมแก่การเคารพกราบไหว้ และมีความเคร่งครัดในศีลและมีศีลบริสุทธิ์ ด้านศาสนสถาน 1 ข้อ ได้แก่ เป็นสถานที่จัดมหรสพ งานบันเทิงของชุมชน และด้านศาสนพิธี 1 ข้อ ได้แก่ เป็นพิธีที่น่าเชื่อถือ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส นักเรียนนักศึกษามีการรับรู้สูงกว่าประชาชนทั่วไป ส่วนด้านศาสนสถาน 2 ข้อ ได้แก่ เป็นศูนย์รวมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นสถานที่แสดงวิถีชีวิตที่สงบสุข ด้านศาสนธรรม 4 ข้อ ได้แก่ มีเหตุผล มีความเหมาะสมกับยุคสมัยอยู่เสมอเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและขัดเกลาจิตใจ พบว่าประชาชนทั่วไป มีการรับรู้สูงกว่านักเรียนนักศึกษา

3.2 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนา ในจังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดองค์ประกอบของสถาบันพระพุทธศาสนาที่ควรทำการเสริมสร้างความเข้มแข็ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ศาสนสถาน (วัด) พระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชน โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในแต่ละองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ศาสนสถาน

3.2.1.1 ภาพลักษณ์ของศาสนสถาน ตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านศาสนสถาน พบว่า พุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา รับรู้ภาพลักษณ์ของวัดว่าเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามากที่สุด รองลงมารับรู้ว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นสถานที่อบรมคุณธรรม จริยธรรมและขัดเกลาจิตใจ เป็นเขตอภัยทาน และเป็นสถานที่ศึกษาธรรมะตามลำดับ ส่วนพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไป มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของวัดว่าเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามากที่สุด รองลงมารับรู้ว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นสถานที่ศึกษาธรรมะ เป็นเขตอภัยทานและเป็นสถานที่อบรมคุณธรรม จริยธรรมและขัดเกลาจิตใจตามลำดับ ส่วนภาพลักษณ์ของวัดที่พุทธศาสนิกชนทั้งที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไป มีการรับรู้ที่น้อยที่สุดคือ วัดเป็นสถานที่จัดมหรสพ งานบันเทิงของชุมชน รองลงมาคือ วัดเป็นศูนย์รวมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ พุทธศาสนิกชนทั้งที่เป็นนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป เพศหญิง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของวัดในทางที่ดีมากกว่าเพศชาย พุทธศาสนิกชนที่อยู่นอกเมือง มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของวัดในทางที่ดีมากกว่าพุทธศาสนิกชนที่อยู่ในเมือง พุทธศาสนิกชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของวัดในทางที่ดีมากกว่าพุทธศาสนิกชนที่มีการศึกษาระดับอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ของวัด ของพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไป ขึ้นอยู่กับความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การตักบาตร ถวายอาหารพระ การฟังเทศน์ การสวดมนต์ไหว้พระ การเข้าร่วมกิจกรรมของวัด ฯลฯ เป็นประจำหรือบ่อย ๆ มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของวัดในทางที่ดีมากกว่าพุทธศาสนิกชนที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวมานาน ๆ ครั้ง

3.2.1.2 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

สิ่งที่ควรทำการเสริมสร้าง ได้แก่ อาคารสถานที่ การบริหารจัดการ การพัฒนาวัดและแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **อาคารสถานที่** ให้พิจารณาทั้งในด้านการก่อสร้าง การปรับปรุงและการใช้ประโยชน์ในเสนาสนะและในด้านความสะอาดร่มรื่นและเป็นระเบียบ โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

1.1 จัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด อำเภอ ประกอบด้วยเจ้าคณะ รองเจ้าคณะ ผู้มีความรู้และประสบการณ์การก่อสร้าง เพื่อดูแลเป็นที่ปรึกษาการก่อสร้างภายในวัด

1.2 วัดที่จะก่อสร้างเพิ่มเติม ควรยึดผังแม่บทที่ขออนุญาตจากกรมการศาสนา หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแล้ว และมีแบบแปลนก่อสร้างนำเสนอขออนุญาตจากคณะกรรมการตามข้อ 1.1

1.3 รวบรวมผังแม่บทและแบบแปลนการก่อสร้างของวัดต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อสะดวกต่อการขอเข้าไปใช้

1.4 จัดทำเอกสารคู่มือการก่อสร้างแก่เจ้าอาวาส

1.5 เจ้าอาวาสกำหนดหรือแบ่งความรับผิดชอบในการดูแลอาคารสถานที่ให้แก่บุคลากรภายในวัด โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากบุคลากรภายในวัด

1.6 เจ้าอาวาสประสานขอความร่วมมือจากชุมชน โรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด อำเภอ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกรและกรรมการวัด

2) การบริหารจัดการวัด มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

2.1 จัดทำเอกสารโครงสร้างในการบริหารวัด ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 และระเบียบในการบริหารจัดการวัดให้เป็นแนวทางแก่เจ้าอาวาส

2.2 จัดตั้งสถาบันพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อเตรียมพระสังฆาธิการใหม่และพัฒนาพระสังฆาธิการเดิม

2.3 จัดให้มีองค์กรระดับอำเภอที่ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เลขานุการเจ้าคณะอำเภอ และกรรมการฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายกฎหมาย ฝ่ายพิธีกรรม ที่สามารถให้ข้อมูล ความรู้ หรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดแก่เจ้าอาวาส

2.4 ส่งเสริมให้วัดระดมผู้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นต้น มาเป็นกรรมการวัดให้ครอบคลุมงานของวัด

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด อำเภอ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา และเจ้าอาวาส

3) การพัฒนาวัด มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

3.1 ให้มีคณะกรรมการจัดทำเกณฑ์และตัวชี้วัดการพัฒนาวัดในงานทั้ง 6 ด้าน

3.2 ดำเนินการประเมินระดับการพัฒนาวัดทุกวัด

3.3 จัดให้มีระบบฐานข้อมูลวัดและระดับการพัฒนาวัด

3.4 คัดเลือกวัดต้นแบบอย่างน้อยอำเภอละ 1 วัด หรือพัฒนาวัด

เพื่อให้เป็นวัดพัฒนาต้นแบบ อย่างน้อยอำเภอละ 1 วัด โดยแยกเป็นวัดพัฒนาต้นแบบในงานแต่ละด้าน

3.5 จัดทำคู่มือที่ประกอบด้วยรูปแบบ วิธีการและตัวอย่างของแผนพัฒนาวัด

3.6 ส่งเสริมให้ทุกวัดทำแผนพัฒนาวัดและดำเนินการพัฒนาตามแผน

3.7 จัดทำแผนพัฒนาวัดระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด / อำเภอ / ตำบล สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าอาวาส

4) แหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

4.1 จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในวัดที่มีทีมงานและสื่ออย่างพร้อมเพรียง โดยจัดให้มีการอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่พุทธศาสนิกชนในวันธรรมสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งในโอกาสต่าง ๆ ด้วย

4.2 จัดตั้งศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อุทยานการศึกษา หรือแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าอาวาส

3.2.2 พระภิกษุสามเณร

3.2.2.1 ภาพลักษณ์ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านศาสนบุคคล (พระภิกษุ-สามเณร) พบว่า พุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา รับรู้ภาพลักษณ์ของพระภิกษุสามเณรว่าเป็นผู้ที่

สมควรแก่การเคารพกราบไหว้มากที่สุด รองลงมาทราบว่าพระภิกษุสามเณรเป็นผู้มีความเมตตา กรุณา เป็นที่พึ่งทางจิตใจของนักเรียนนักศึกษา เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และเป็นผู้นำทางจิตใจ และปัญญา ตามลำดับ ส่วนพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไป มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของ พระภิกษุสามเณรว่าเป็นผู้ที่สมควรแก่การเคารพกราบไหว้ และเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนทั่วไป มากที่สุด รองลงมาทราบว่าพระภิกษุสามเณรเป็นผู้มีความเมตตา กรุณา และเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามลำดับ ส่วนภาพลักษณ์ของพระภิกษุสามเณรที่พุทธศาสนิกชนทั้งที่เป็นนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป มีการรับรู้ที่น้อยที่สุด คือ พระภิกษุสามเณรมีความรอบรู้ในทางวิชาการอื่น ๆ ที่ไม่ขัดต่อสมณเพศ และเป็นผู้มีความมักน้อย สันโดษ มีความเรียบง่ายตามลำดับ ทั้งนี้ พุทธศาสนิกชนทั้งที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไป เพศหญิงมีการรับรู้ภาพลักษณ์ของ พระภิกษุสามเณรในทางที่ดีมากกว่าเพศชาย พุทธศาสนิกชนที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีการรับรู้ ภาพลักษณ์ของพระภิกษุสามเณรในทางที่ดีมากกว่าพุทธศาสนิกชนที่อยู่ในเขตเทศบาล พุทธศาสนิกชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของพระภิกษุสามเณร ในทางที่ดีมากกว่าพุทธศาสนิกชน ที่มีการศึกษาระดับอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่า การรับรู้ ภาพลักษณ์ของพระภิกษุสามเณรของพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไป ขึ้นอยู่กับความถี่ใน การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การตักบาตรถวายอาหารพระ การฟังเทศน์ การสวดมนต์ไหว้พระ การเข้าร่วมกิจกรรมของวัด ฯลฯ เป็นประจำหรือบ่อย ๆ มีการรับรู้ภาพลักษณ์ของพระภิกษุสามเณรในทางที่ดี มากกว่า พุทธศาสนิกชนที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังกล่าวมานาน ๆ ครั้ง

พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา มีการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ได้ครบถ้วนมากในเรื่องต่อไปนี้เป็นความศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้า (ไม่คัดค้าน) ไม่สร้างความแตกแยกในหมู่สงฆ์ ไม่อวดอ้างธรรม (สมาธิ ญาณ สมาบัติ) ที่ตนไม่มี มีความสำรวมในการฉันอาหาร มีความสำรวมในการนั่งแสดงธรรมที่เน้นเนื้อหาสาระมากกว่าความสนุกสนาน ละเว้นการหลอกลวงผู้อื่น เพื่อหวังผลประโยชน์แก่ตนหรือผู้อื่น ละเว้นการร้องขอสิ่งต่าง ๆ จากผู้อื่นโดยไม่จำเป็น ละเว้นการแสวงหาลาภยศโดยมิชอบ พิจารณาใช้ยารักษาโรคได้อย่างถูกต้องกับโรคยามเจ็บไข้และใช้เสนาสนะที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่และความจำเป็น ส่วนข้อที่ปฏิบัติได้ครบถ้วนน้อย ได้แก่ การละเว้นอบายมุขและการเสพสิ่งเสพติด เช่น สุรา บุหรี่ ความสำรวมในการใช้สายตามองสิ่งต่าง ๆ การเสแสร้งพูดหรือการกระทำที่ไม่จริงใจต่อผู้อื่น และการไม่ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่เกินความจำเป็น

ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคม ข้อที่มีจำนวนพระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่ามี การปฏิบัติมากในลำดับต้น ๆ ของแต่ละด้าน ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการแสดงธรรม ต่อประชาชนในวันธัมมัสสวนะ มีการแสดงธรรมต่อประชาชนในวันสำคัญทางศาสนา มีการแสดง ธรรมให้แก่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามที่ได้รับนิมนต์ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้นักเรียนและประชาชน ทั่วไปได้เรียนและสอบธรรมศึกษาชั้นต่าง ๆ มีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของ ประชาชน มีส่วนร่วมในการรับบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือประชาชน มีส่วนร่วมในการจัด สภาพแวดล้อมภายในวัดให้สะอาด สงบและร่มรื่น มีส่วนร่วมในการจัดเขตบริเวณวัดให้เหมาะสม กับการปฏิบัติศาสนกิจและมีส่วนร่วมในการปฏิสังขรณ์เสนาสนะในวัด ส่วนข้อที่มีจำนวนผู้รับรู้ ว่าไม่ได้ปฏิบัติมากในลำดับต้น ๆ ของแต่ละด้าน ได้แก่ การเขียนเอกสารตำราทางพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือดำเนินการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาอาชีพในหมู่บ้าน และการส่งเสริมและให้ความรู้ในการดูแล รักษาแหล่งน้ำในชุมชน

3.2.2.2 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

สิ่งที่ควรทำการเสริมสร้าง ได้แก่ จำนวนพระภิกษุสามเณรและคุณลักษณะ พระภิกษุสามเณร ทั้งที่เป็นพระสังฆาธิการและพระภิกษุสามเณรทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) จำนวนพระภิกษุสามเณร มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

- 1.1 กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนการจัดหาศาสนทายาท
- 1.2 จัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานหาศาสนทายาท
- 1.3 พัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม และมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุ สามเณรและประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษามากขึ้น
- 1.4 ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรที่จบการศึกษาในทุกๆระดับ ให้ดำรงอยู่ใน สมณเพศ

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานเจ้าคณะ จังหวัด / อำเภอ / ตำบล สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา สำนักศาสนศึกษา ศูนย์ครูปริยัตินิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และพระสังฆาธิการทุกระดับ

2) การพัฒนาคุณลักษณะพระภิกษุสามเณร

2.1 พระสังฆาธิการ มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

- 2.1.1 มีการประเมินศักยภาพของพระสังฆาธิการตามภาระงานที่ รับผิดชอบ

2.1.2 ทำหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการ ทั้งการปฏิบัติศาสนกิจ และการบริหารจัดการวัด

2.1.3 จัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการทั้งการปฏิบัติศาสนกิจและการบริหารจัดการวัด

2.1.4 จัดทำคู่มือการบริหารจัดการวัด

2.1.5 จัดตั้งองค์การระดับอำเภอ / ตำบล ทำการนิเทศและพัฒนาพระสังฆาธิการ

2.1.6 จัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาเจ้าอาวาส เพื่อให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะแก่เจ้าอาวาส

2.1.7 พัฒนารูปแบบการประชุมประจำเดือน และการตรวจเยี่ยมของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทั้งนี้หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงาน เจ้าคณะจังหวัด / อำเภอ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา และเจ้าอาวาส

2.2 พระภิกษุสามเณร มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

2.2.1 ส่งเสริมการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม

2.2.2 พัฒนาการบริหารจัดการและการเรียนการสอนของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมในระดับจังหวัดให้มีเอกภาพ มีความเข้มแข็งในการจัดการศึกษา

2.2.3 จัดให้มีการแนะแนวการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ชี้ให้เห็นความก้าวหน้าที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนพระปริยัติธรรมและระดับอุดมศึกษา

2.2.4 จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณร

2.2.5 ควบคุมดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

2.2.6 ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการให้ครบถ้วน

2.2.7 แต่งตั้งพระวินยาธิการเพื่อตรวจตราการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงาน เจ้าคณะจังหวัด / อำเภอ เจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด เจ้าสำนักศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ศูนย์ครูปริยัตินิเทศก์ และเจ้าอาวาส

3.2.3 พุทธศาสนิกชน

3.2.3.1 ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยมีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์สูงสุด และมีความเชื่อเรื่องนิพพานต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าในเรื่องไตรสรณคมน์ นักเรียนนักศึกษามีความเชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จะทำให้มีความสุขอย่างแท้จริงมากที่สุด และมีความเชื่อในชีวิตเป็นทุกข์น้อยที่สุดในเรื่องกฎแห่งกรรม นักเรียนนักศึกษามีความเชื่อที่บุญกุศลเป็นสิ่งเดียวที่สามารถนำติดตัวไปได้ทุกภพทุกชาติ และมีความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์น้อยที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนนักศึกษามีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่าชาย นักเรียนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล มีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์และเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่านักเรียนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์และเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่านักศึกษาระดับอนุปริญาขึ้นไป

ส่วนการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา พบว่า นักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยมีการปฏิบัติในด้านภavana สูงที่สุด และมีการปฏิบัติด้านทานต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ในด้านทานนักเรียนนักศึกษามีการปฏิบัติในด้านวัตถุทานสูงสุด และปฏิบัติด้านธรรมทานต่ำที่สุดในด้านศีล นักเรียนนักศึกษามีการละเว้นการลักขโมยสูงที่สุด และละเว้นการพูดโกหกเอาเปรียบต่ำที่สุดในด้านภavana นักเรียนนักศึกษามีการสวดมนต์สูงที่สุด และมีการทำสมาธิต่ำที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนนักศึกษามีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาสูงกว่าชายในทุกด้าน นักเรียนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลทุกด้าน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ด้านทานสูงกว่านักศึกษา

ระดับอนุปริญาขึ้นไป ส่วนด้านภาวนา นักศึกษาระดับอนุปริญาขึ้นไป มีการปฏิบัติสูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

เมื่อสอบถามนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 948 คน พบว่า ส่วนมากเข้าร่วมกิจกรรมตักบาตรหรือถวายอาหารพระสงฆ์ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม บริจาคเงินหรือสิ่งของให้วัด บริจาคเงินหรือสิ่งของให้องค์กรการกุศลหรือบุคคลที่เดือดร้อน และเข้าร่วมกิจกรรมของวัด อยู่ระหว่าง 1 – 24 ครั้งต่อปี ส่วนการไหว้พระสวดมนต์พบว่า นักเรียนนักศึกษาส่วนมากปฏิบัติอยู่ระหว่าง 25 – มากกว่า 52 ครั้งต่อปี อย่างไรก็ตามยังมีนักเรียนนักศึกษาบางคนไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้เลย ทั้งนี้ นักเรียนนักศึกษาหญิงมีการตักบาตรถวายอาหารพระสงฆ์และการสวดมนต์ไหว้พระในปริมาณที่มากกว่านักเรียนนักศึกษาชาย ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ ใกล้เคียงกัน

3.2.3.2 ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา

ในการศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยมีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์สูงสุด และมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ในเรื่องไตรสรณคมน์ประชาชนมีความเชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จะทำให้มีความสุขอย่างแท้จริง สูงที่สุด และมีความเชื่อในชีวิตเป็นทุกข์ต่ำที่สุด ในเรื่องกฎแห่งกรรมประชาชนมีความเชื่อที่ บุญกุศลเป็นสิ่งเดียวที่สามารถนำติดตัวไปได้ทุกภพทุกชาติสูงสุด และมีความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์ต่ำที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนหญิงมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมมากกว่าชาย ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาล มีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์สูงกว่าประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล ประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีความเชื่อเรื่องไตรสรณคมน์และความเชื่อเรื่องนิพพานมากกว่าประชาชนกลุ่มอายุอื่น ๆ ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

ส่วนการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาพบว่า ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวม และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยมีการปฏิบัติด้านภาวนาสูงสุด และมีการปฏิบัติด้านทานต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ในด้านทานประชาชนมีการปฏิบัติด้านวัตถุทานสูงสุด และมีการปฏิบัติด้านธรรมทานต่ำที่สุด ในด้านศีลประชาชนมีการละเว้นการลักขโมยสูงสุด และมีการละเว้นการพูดโกหกเอาเปรียบต่ำที่สุด ในด้านภาวนาประชาชนมีการสวดมนต์สูงสุด นอกจากนี้พบว่า

ประชาชนหญิงมีการปฏิบัติด้านศีลมากกว่าชาย ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล มีการปฏิบัติด้านทาน และศีลมากกว่าประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาล ประชาชนที่มีการศึกษาระดับอนุปริญาขึ้นไป มีการปฏิบัติในทุกด้านมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และประถมศึกษา และประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามากกว่าประชาชนที่มีอายุ 30 ปีลงมา

เมื่อสอบถามประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 995 คน พบว่า ส่วนมากเข้าร่วมกิจกรรมตักบาตรหรือถวายอาหารพระสงฆ์ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม บริจาคเงินหรือสิ่งของให้วัด บริจาคเงินหรือสิ่งของให้องค์กรการกุศลหรือบุคคลที่เดือดร้อน และเข้าร่วมกิจกรรมของวัด อยู่ระหว่าง 1 – 12 ครั้งต่อปี ส่วนการสวดมนต์ให้ไว้พระ พบว่า ประชาชนส่วนมากปฏิบัติอยู่ระหว่าง 25 – มากกว่า 52 ครั้งต่อปี อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนบางคนไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้เลย ทั้งนี้ประชาชนเพศหญิงมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทุกกิจกรรมในปริมาณที่มากกว่าประชาชนเพศชาย

นอกจากนั้น ในภาพรวมพบว่า ความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปในจังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์กันทางบวก

3.2.3.3 แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

สิ่งที่ควรทำการเสริมสร้าง ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่ดูแลและสนับสนุนงานของวัด พุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไป และพุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **พุทธศาสนิกชนที่ดูแลและสนับสนุนงานของวัด** พิจารณาถึงไวยาวัจกร และองค์กร กลุ่มหรือชมรมพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น โดยมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1.1 ส่งเสริมให้มีการแต่งตั้งไวยาวัจกรที่สามารถสนองงานวัดให้ครบทุกวัด ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.2535

1.2 ทำการฝึกอบรมไวยาวัจกรที่มีอยู่ให้ทั่วถึงทั้งจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

1.3 ส่งเสริมเครือข่ายไวยาวัจกร

1.4 จัดตั้งองค์กร กลุ่ม หรือชมรมพระพุทธศาสนาในหมู่บ้าน เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของหมู่บ้านและวัด

1.5 ส่งเสริมให้มีการตั้งหรือพัฒนากองทุนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา โดยให้มีระบบการบริหารจัดการกองทุนที่ชัดเจน

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด / อำเภอ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมไวยาวัจกร และเจ้าอาวาส

2) พุทธศาสนิกชนที่เป็นประชาชนทั่วไป มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

2.1 ส่งเสริมให้ประชาชน ชำรภาพการและเยาวชนในท้องถิ่น จัดและเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวัด

2.2 ส่งเสริมการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมและการปฏิบัติธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนอย่างต่อเนื่อง

2.3 ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชน ลด ละ และเลิกอบายมุข

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา สำนักปฏิบัติธรรมและพระสังฆาธิการทุกระดับ

3) พุทธศาสนิกชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

3.1 ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน

3.2 จัดให้พระพุทธศาสนตบบัณฑิต พระเปรียญ หรือครูสอนพระปริยัติธรรมทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยร่วมทำแผนการจัดการเรียนการสอนกับโรงเรียน

3.3 ส่งเสริมการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมและการปฏิบัติธรรมให้แก่ นักเรียนนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.4 ส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาจัดและเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรมในวัด

3.5 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เจ้าสำนักศาสนศึกษา สำนักปฏิบัติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาที่เป็นพระภิกษุและเจ้าอาวาส

3.3 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้ มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ควรมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. นำแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา เสนอขอความเห็นชอบจากผู้บริหารคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา เพื่อกำหนดเป็นนโยบาย หรือจัดทำประกาศของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา ในการดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

2. เผยแพร่แนวคิดและสร้างความเข้าใจในแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ให้แก่องค์กรที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับจังหวัด อำเภอและตำบล เจ้าอาวาส สำนักศาสนศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

2.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา

2.3 กลุ่มบุคลากรที่ร่วมบริหารจัดการภายในวัด ได้แก่ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด

3. นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาต่อองค์กรภาครัฐ เพื่อสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือ การสนับสนุนช่วยเหลือในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 ผู้ว่าราชการจังหวัดและกรรมการจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการในระดับต่าง ๆ

3.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดทุกระดับ

3.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

4. จัดตั้งคณะกรรมการกลางในการดำเนินงานตามแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา โดยประกอบด้วย ผู้แทนผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับตำบล ผู้แทนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ผู้แทนเจ้าอาวาส ผู้แทนสำนักศาสนศึกษา ผู้แทนสำนักปฏิบัติ
ธรรม ผู้แทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนนักวิชาการ
หรือผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลอื่นที่เหมาะสม โดยมีผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
นครราชสีมา เป็นกรรมการและเลขานุการ

5. ระดมงบประมาณจากพระสังฆาธิการที่มีกำลังทรัพย์ และผู้มีจิตศรัทธาเป็น
งบประมาณกลาง สำหรับใช้จ่ายเบื้องต้นในการดำเนินงานตามแนวทางการเสริมสร้างความ
เข้มแข็ง ให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

6. จัดให้มีการติดตามประเมินผลและปรับปรุงพัฒนากิจกรรมของการเสริมสร้างความ
เข้มแข็ง ให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาเป็นรายปี เพื่อให้เหมาะสมกับ
สถานการณ์ที่ปรับเปลี่ยนไป

บรรณานุกรม

1. หนังสือ

- กรมการศาสนา. **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2536.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สหธรรมิกจำกัด, 2539.
- _____. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2543.
- _____. **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2540.
- สมบุญ สุธาส์ราญ. **การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา**. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวดยจำกัด, 2530.
- แสง จันทร์งาม. **พุทธศาสนวิทยา**. กรุงเทพฯ : ธีระการพิมพ์, 2544.
- สำนักธรรมวิจัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **รายงานสัมมนาปี 2522 เรื่องพระสงฆ์กับการพัฒนาหมู่บ้าน**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2522.

2. รายงานการวิจัย

- เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์และคณะ. **การศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, 2547.
- ประมวล ต้นยะและคณะ. **การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, 2547.
- พระมหาคำภีร์ ภูริสีโลและคณะ. **การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, 2547.
- สมบุญ ต้นยะและคณะ. **การศึกษาภาพลักษณ์ของสถาบันพระพุทธศาสนา ตามการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดนครราชสีมา**. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, 2547.

ประวัติผู้วิจัยและคณะ

ที่ปรึกษา

พระศรีธรรมมาภรณ์ (ดำรง ทิฏฐธมฺโม)

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ ตันยะ

พระครูสังฆรักษ์สมจิต พุทธิวิริโย

พระมหาคำภีร์ ฐิริสีโล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประมวล ตันยะ

นายอานุภาพ ธงภักดิ์

ประวัติผู้วิจัยและคณะ

1. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญณ์ ตันยะ
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
หน่วยงาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
วุฒิการศึกษา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
2. ชื่อ พระครูสังฆรักษ์สมจิต พุทธิวิริโย
ตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
วุฒิการศึกษา พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
3. ชื่อ พระมหาคำภีร์ ภูริสีโล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
วุฒิการศึกษา เปรียญธรรม 4 ประโยค
พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา
4. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ นาคประสิทธิ์
ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ
วุฒิการศึกษา Ph.D. Educational Administration
5. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประมวล ตันยะ
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
หน่วยงาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
6. ชื่อ นายอานุกาฬ ธงภักดี
ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6
หน่วยงาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยการศึกษา